

Kadın Çiftçilerin Sosyo-Ekonomik Güçlenmesinde Eğitimin Rolü

**The Role Of Education In Socio-Economic Empowerment Of Women
Farmers**

Fatma FİDAN¹

Yeliz YEŞİL²

Fethiye KARASU³

Extended Abstract

Introduction

For developing a country women employment is very important. If women play active role in economy, they can be active in society, their self-confidence can be increased. The women in rural areas can do their work better and have economic independence if they are supported. Educational activities given to female farmers play a major role in ensuring efficiency and productivity in agricultural production. In the study, it was tried to determine the effects of education given to women farmers on the working life and occupational perception and the process of editing social relations. It has been researched whether there is a change in the behavior and attitudes of women in rural areas through education. At the first part introduction, at the second part the situation of women farmers in Turkey, at the third part works of Ministry of Food, Agriculture and Livestock and the other organizations about women farmers, at the fourth part research and then results and proposals are given. One of the most important indicators that should be taken into account when economic and social development levels of countries are compared is the fact that men and women are equally

¹ Doç.Dr., Sakarya Üniversitesi, ffidan@sakarya.edu.tr.

² Yrd.Doç.Dr., Trakya Üniversitesi, yelizyesil@trakya.edu.tr.

³ Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Bölümü 2016 Mezunu,
fethiyekarasu.1992@outlook.com.

Bu makale iThenticate programı ile taranmıştır.

Makale Gönderim Tarihi: 25/05/2017- Kabul Tarihi: 11/09/2017

involved in rights, opportunities and resources. Almost all countries where women participate in economic and social life in an active and equal manner with men do not equally participate in the education, employment and decision-making mechanisms of women while they are now in the "developed countries" class, among the "underdeveloped" or "developing country" groups . It is one of the most rational ways for women of an ancestry wishing to take their place among "developed countries" to have more active participation in women's opportunities and resources. It is clear that it has not been possible to reach the goal of sustainable development, without women, which is often expressed throughout the world for the last thirty years and is a precondition for the uptake of healthy generations. All countries where women participate in economic and social life as active individuals are countries where the level of welfare, level of education and income per capita are high

(https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/komisyon_raporu_2014,07.08.2016). As can be seen, it is very important to increase the employment rate of women. For example; nearly half of the employment in agriculture is women. The importance of women is increasing in the quantitative and qualitative development of agricultural production. Strengthening the women in the agricultural area will contribute greatly to the agricultural area and the economy. For this purpose, training activities for female farmers are made more active in the agricultural production and marketing process by increasing knowledge and awareness level. Educational activities for women farmers are important in terms of enabling women to participate in the decision-making process and to gain decision-making and implementation skills. In particular, the development of production and marketing competencies, personal development, access to resources and the ability to use resources are key to education in terms of reducing gender inequality. For this reason, the training activities for our female farmers should continue to increase quantitatively and qualitatively and the support given to our female farmers should continue.

Method

Trainings given to female farmers; Is important for the development and further awareness of the social and economic position of women in society. Educational activities given to female farmers play a major role in ensuring efficiency and productivity in agricultural production. Women's farmers are also provided with information about the labor market through training activities. In this research, the content, purpose and aim of the trainings given to the women farmers were put forward and it was investigated what subjects they have knowledge with training activities of women. Many

women farmers are given trainings on entrepreneurship and agricultural production, in addition to social issues in general. This study was conducted to determine the psycho-social and professional needs of farmers' women and to evaluate the effectiveness of the structured training program in line with these needs. Each 2-hour, 2-day ongoing training program includes the following topics:

- Communication and personal development
- Health and hygiene
- Family economy
- Work and occupation
- Entrepreneurship and marketing

Women who participated in the training were given a questionnaire before the training and the questionnaire was repeated 2 months after the training. In the second part of the questionnaire, a knowledge test developed by the researcher to measure the level of information retention is included. The research was carried out in a mixed model of descriptive and experimental methods. Descriptive methodology was used to determine the participants' views on the strengths and limitations of the program. In the descriptive section qualitative evaluation tools have been preferred. Thus, the focus group interview and structured interview techniques were used in the research.

Findings

According to the results, the trainings given to the female farmers made a significant change in the individual development of women. Education; expressing oneself, meeting new people, reaching outward open structure, acting independently in the process of change management and decision making. In addition, when the level of knowledge and practice of women about health and hygiene are examined, it is observed that there is a visible change after education. Especially in the working environment, a significant change in protection from environmental constraints and a clear understanding of hygiene is drawing attention. It seems that at the end of the training, there is a positive change in going to doctor control and healthy nutrition in certain periods. In addition to these, it is known that women are actively engaged in agricultural production but are not active in generating income and in particular using income. Research is also proving this. Despite direct contribution of productivity, the contribution to family budget is negligible. However, as a result of this training, it seems that this idea of

women has changed. Even though women have made a great contribution in obtaining income, it seems that there is no responsibility for the expenditure and the use of income. It is noteworthy that there is a significant change in self-accumulation after the training. At the end of the training, it is noteworthy that women have the consciousness of earning income by selling what they produce in the home besides family business.

Conclusion

As a result; empowering women in rural areas plays an important role in the economy, affecting the economy in the positive direction. Ensuring awareness of female farmers through educational activities is important for agricultural production. Trainings given to female farmers enable them to develop their visions, to increase their self-esteem, to have more knowledge about production and family life, and to be stronger in society. In addition to agricultural production in different regions for women farmers, extensive training is provided on issues related to violence against women, gender equality, human rights and freedoms, communication with children, entrepreneurship, leadership and social security. Educational activities are also important for raising the quality of the female population living in the rural area and for acquiring new skills from the professional side and increasing their activities in agricultural production. These trainings improve the activities of women farmers in agricultural production and make a great contribution to economy with higher quality production. They also have knowledge of child education and develop themselves more on entrepreneurship with practical entrepreneurship training and cooperative training. At the same time, violence against women is a better understanding of their important position in society as a woman with an idea on gender equality. Through training activities, awareness is created in our women's farmers and at the same time rural employment opportunities are further enhanced. Providing training activities for rural women farmers in rural areas ensures that they become more conscious and actively involved in social and economic life. Educational activities are important in order to effectively combat poverty, to contribute to the personal development of women, and to solve problems more easily.

Keywords: Women Farmer, Rural Area, Training.

Öz

Bir ülkenin ekonomisinin gelişmesi için istihdamda kadının rolü önemlidir. Kadınların ekonomide aktif rol alması onların toplumda daha aktif olmasını, özgüvenlerinin artmasını sağlar. Kırsal alanda yaşayan kadınlarımızın işlerini daha iyi yapabilmeleri ve ekonomik bağımsızlıklarını elde edebilmeleri için desteklenmeleri gerekmektedir. Tarımsal üretimde etkinliğin ve verimliliğin sağlanması açısından da kadın çiftçilere verilen eğitim faaliyetleri büyük rol oynamaktadır. Araştırmada kadın çiftçilere verilen eğitimin çalışma yaşamı ve meslek algısı ile toplumsal ilişkilerin kurgulanması sürecine etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Eğitim yoluyla kırsal alanda kadınların davranış ve yaklaşımlarında değişim olup olmadığı araştırılmıştır. Birinci kısımda giriş, ikinci kısımda Türkiye’de kadın çiftçilerin durumu, üçüncü kısımda Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve çeşitli kurumların kadın çiftçilere yönelik çalışmaları, dördüncü kısımda araştırma son kısmında sonuç ve öneriler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Çiftçi, Kırsal Alan, Eğitim.

1.GİRİŞ

Ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınma düzeylerinin birbiriyle karşılaştırıldığında dikkate alınması gereken en önemli göstergelerden biri de kadın ve erkeklerin hak, fırsat ve kaynaklara eşit olarak katılıp katılmadığıdır. Kadınların ekonomik ve sosyal yaşama etkin ve erkeklerle eşit oranda katıldığı ülkelerin tümü, günümüzde ,gelişmiş ülkeler` sınıfında yer alırken kadınların eğitime, istihdama, karar alma mekanizmalarına eşit oranda katılmadığı ülkelerin hemen hepsi ,az gelişmiş` ya da ,gelişmekte olan ülke` grupları arasında yer almaktadır. ,Gelişmiş ülkeler` arasında yerini almak isteyen bir ülkenin kadınlarının fırsatlara ve kaynaklara daha etkin katılımının sağlanması en rasyonel yollardan biri olmaktadır. Yaklaşık son otuz yıldır tüm dünyada sıklıkla dile getirilen ve sağlıklı kuşakların yetişmesinde bir önkoşul olan sürdürülebilir kalkınma hedefine kadınlar olmadan ulaşmanın mümkün olmayacağı açıktır. Kadınların ekonomik ve sosyal yaşama etkin bireyler olarak katıldığı ülkelerin tümü, refah seviyesinin, eğitim düzeyinin ve kişi başına gelirin yüksek olduğu ülkelerdir. Önemli bir nokta olarak kadınların ekonomik ve sosyal yaşama katılımları konusundaki en önemli gösterge ise kadınların ne oranda istihdama katıldığıdır. İstihdama katılım, bir kadın için sadece gelir kazanmaktan daha önemlidir. Kadın istihdamının arttırılmasıyla kadınlar

kendi ayaklarının üzerinde durmakta ve özgüvenleri artmaktadır (https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/komisyon_raporu_2014,07.08.2016). Görüldüğü üzere kadının istihdam oranının artırılması çok önemlidir. Örneğin; tarım sektöründe istihdamın yarıya yakını kadınlar oluşturmaktadır. Tarımsal üretimin niceliksel ve niteliksel gelişiminde kadınların önemi artmaktadır. Tarımsal alanda kadınların güçlendirilmesi tarımsal alanda ve ekonomide büyük katkı sağlayacaktır. Bu amaçla kadın çiftçilere yönelik eğitim faaliyetleri bilgi ve bilinç düzeyinin artmasını sağlayarak, tarımsal üretim ve pazarlama sürecinde daha aktif olmalarını sağlamaktadır. Tarımsal alanda kadınların karar verme sürecine katılabilmeleri, karar alma ve uygulama becerisini kazanmaları açısından kadın çiftçilere yönelik eğitim faaliyetleri önem taşımaktadır. Özellikle üretim ve pazarlama yetkinliklerinin geliştirilmesi, kişisel gelişim, kaynaklara erişim ve kaynakları kullanabilme becerisi yanında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin azaltılması açısından eğitimlerin önemi büyüktür. Bu sebeple kadın çiftçilerimize yönelik eğitim faaliyetleri niceliksel ve niteliksel artmaya devam etmeli ve kadın çiftçilerimize verilen destek devam etmelidir.

2.TÜRKİYE'DE KADIN ÇİFTÇİLERİN DURUMU

Aile çiftçiliğinde özellikle kadının yeri çok önemlidir. Kırsal alanda kadınlarımız büyük ölçüde tarım alanında çalışmaktadır. Kadınların işgücüne katılımı düşük seviyede gerçekleşmekte, göçle şehre gelen kadınlar istihdam dışında kalmakta, eğitim olanaklarından yeterince yararlanamadıkları için genel ücret düzeyinin düşük olduğu sektörlerde istihdam edilmekte, kırdaki istihdam edilen kadınlar büyük ölçüde ücretsiz aile işçisi olarak, kentte kayıt dışı sektörde asgari ücretin altında ve evde düzensiz- sigortasız fason işlerde çalışmaktadır (Şener, 2009 : 6).

Kadınların yüzde 60 gibi önemli bir kısmı halen tarım sektöründe çalışmaktadır. Türkiye'deki tarım sektörüne küçük ölçekli aile işletmeleri hakim olduğundan, kırsal alanlardaki kadın işgücünün büyük bir çoğunluğu ücretsiz aile işçileri olarak çalışmaktadır. Tarımın kadın istihdamında sahip olduğu önemli payın bir sonucu olarak, çalışan tüm kadınların yaklaşık yüzde 40'ı ücretsiz aile işçileridir. Bunun yanında, tarımdaki ve aile işletmelerindeki düşüşe paralel olarak, çalışan kadınlar arasında ücretli işin önemi hem kırsal hem de kentsel alanlarda artmaktadır (Dayıoğlu ve Kırdar, 2010: 2).

Bu sebeple büyük bir çoğunluğu küçük işletmelerden oluşan aile tarımında ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlarımızın eğitilmesi önemlidir. Bu çerçevede kadını hedef alan eğitim çalışmalarında sosyal güvenlik, kooperatifçilik, girişimcilik ve liderlik, kadın hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, iklim değişikliği ana eğitim konuları da vardır. Kırsal alanda yapılan kadın çiftçi eğitimlerinin dışında 16 ilde Entegre ve Kontrollü Ürün Yönetimi proje çalışmasıyla çiftçi aileleri hedef alınmış; anne, baba ve genç çocuk eğitimleri verilmiştir. Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve Türkiye İş Kurumu 'Tarımsal Nüfus Gençleşiyor' projesi kapsamında genç çiftçi eğitimleri düzenlemektedir. 2013 yılında 7 pilot ilde bu eğitimler verilmiştir. Hem kadın çiftçi hem de tarımsal nüfus gençleşiyor eğitimleri ülke geneline yaygınlaştırılmaktadır. Katılımcılara eğitim faaliyetleri verilirken sosyal güvenlik ve sigorta kapsamına alınmasının da sağlanacağı belirtilmiştir (<http://hayvancilik.akademisi.com/guncel/kadin-ciftci-egitimi-tarim-icin-cok-onemli/>, 03.07.2016).

Odabaşı (2009: 35-36)'nin belirttiği üzere Avrupa İstihdam Stratejisi'nin temel bileşenleri; mesleki eğitimler yoluyla kişilerin iş bulmalarını amaçlayan istihdam edilebilirliği artırmak, girişimciliği özendirici teşvikleri içeren girişimciliği daha da geliştirmek, yaşam boyu öğrenimi teşvik eden uyum sağlama yeteneğini artırmak ve kadın erkek eşitliğini ve bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasını sağlamaktır. Bu sebeple kırsal alanda da kadınlara yönelik olarak onların katılımlarını arttıracak politikalar belirlemek, girişimciliklerini özendirmek, eğitim faaliyetleriyle bölgeler arası eşitsizliği azaltabilmek gereklidir.

Her Alandaki Kadın İstihdamının Arttırılması ve Çözüm Önerileri Komisyonu Raporu (2013)'nin belirttiği üzere 2010 yılı verilerine göre OECD ülkelerinde kadınların sadece %5'inin tarım sektöründe, %83'ünün ise hizmetler sektöründe istihdam edildiği düşünüldüğünde ülkemizdeki kadın istihdamında tarım sektörü halen oldukça önemlidir. Ancak gelişmiş ülkelerdeki duruma benzer bir biçimde ülkemizde de düşük katma değer yaratan iş alanlarından, yüksek katma değer yaratan iş alanlarına doğru bir kayış söz konusudur ve dolayısıyla geçmişteki kadın istihdamı oranlarını bugünle kıyaslarken istihdamın sektörel dağılımında ve çalışma biçimlerinde yaşanan yapısal dönüşümleri de göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Son yıllarda kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, yerel yönetimler ve üniversitelerde kadın istihdamı konusundaki farkındalık önemli oranda artmıştır. Buna paralel olarak kadınların işgücüne

katılımında ve istihdamında artışlar gerçekleşmiş ve 2004 yılında kadınlardaki işgücüne katılma oranı % 23,3 iken 2012 yılında bu oran % 29,5'e yükselmiştir

(https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/komisyon_raporu_2014,07.08.2016).

İstihdam edilenlerin sayısı 2016 yılı Ocak döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre 821 bin kişi artarak 26 milyon 275 bin kişi, istihdam oranı ise 0, 7 puanlık artış ile % 45 olmuştur. Bu dönemde tarım sektöründe çalışan sayısı 30 bin kişi azalırken, tarım dışı sektörlerde çalışan sayısı ise 851 bin kişi artmıştır. İstihdam edilenlerin % 18, 3' ü tarım, % 20, 2' si sanayi, % 6, 7' si inşaat, % 54, 8' i ise hizmetler sektöründe yer almıştır. Önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında hizmet sektörünün istihdam edilenler içindeki payı 1, 5 puan artarken, tarım sektörünün payı 0, 7 puan, sanayi sektörünün payı 0, 8 puan azalmıştır, inşaat sektörünün payı ise değişim göstermemiştir (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21570>, 21.06. 2016). Ulusal İstihdam Stratejisi Özel Politika Gerektiren Grupların İstihdamının Artırılması Ekseni Raporu' na göre ise 2014 yılı Ağustos ayı verilerinde ülkemizde işgücünde yer alan kadınların yüzde 22, 1' i tarım sektöründe istihdam edilirken bunların yüzde 95, 6' sı kayıt dışı olarak çalışmaktadır. Tarım dışı sektörlerde çalışan kadınların oranı ise yüzde 77, 9 iken bu sektörlerde kayıt dışı çalışan kadın oranı yüzde 25' dir. Tarımda istihdam edilen kadınların yüzde 50,2' si ücretsiz aile işçisi olarak çalışmakta olup bunların yüzde 95, 5' i kayıt dışı istihdam içindedir. Ülkemizde kadın istihdamı açısından önemli bir yer tutan tarım sektörü içinde kadınların kayıt dışı çalışmasının neredeyse yüzde 100' lere ulaşmış olması kadınların işgücü piyasası verilerinde yaşanan olumsuzlukları tetikleyen önemli bir unsurdur. Kadınların kayıtlı çalışması amacıyla yapılacak çalışmaların kadın istihdamını artırmak için üretilmesi planlanan politikalarda ilk sıralarda yer alması gerektiği değerlendirilmekte ve ele alınmaktadır (www.uis.gov.tr/.../ozel_politika_gerektiren_gruplarin_istihdaminin_artirilmasi.docx, 20Haziran 2016'da erişildi). Bu sebeple kadınlarımıza yönelik verilecek destek artarak devam etmeli, toplumda statülerinin artması, potansiyellerinin gelişmesi sağlanmalı, istihdamda aktif rol almaları desteklenmeli ve özellikle bilinç ve farkındalık düzeylerinin artması için özellikle kırsal alanda kadınlarımıza yönelik eğitim faaliyetleri arttırılmalıdır. Kadınlarımıza yönelik eğitim faaliyetlerinin artması onların kırsal alanda daha kaliteli hizmet ve ürün sunmalarını sağlayacaktır.

Tablo 1. Mevsim etkilerinden arındırılmamış temel işgücü göstergeleri, Ocak 2015 - 2016

	Toplam		Erkek		Kadın	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016
15 ve daha yukarı yaşta kişiler	(Bin)					
Nüfus	57 475	58 366	28 385	28 828	29 090	29 539
İşgücü	28 713	29 565	20 013	20 411	8 701	9 153
İstihdam	25 454	26 275	17 896	18 312	7 559	7 962
Tarım	4 842	4 812	2 710	2 742	2 133	2 070
Tarım dışı	20 612	21 463	15 186	15 570	5 426	5 893
İşsiz	3 259	3 290	2 117	2 099	1 142	1 191
İşgücüne dahil olmayanlar	28 761	28 802	8 372	8 417	20 389	20 385
	(%)					
İşgücüne katılma oranı	50,0	50,7	70,5	70,8	29,9	31,0
İstihdam oranı	44,3	45,0	63,0	63,5	26,0	27,0
İşsizlik oranı	11,3	11,1	10,6	10,3	13,1	13,0
Tarım dışı işsizlik oranı	13,4	13,0	11,9	11,5	17,3	16,7
15-64 yaş grubu						
İşgücüne katılma oranı	54,6	55,4	75,8	76,2	33,3	34,6
İstihdam oranı	48,3	49,2	67,6	68,2	28,8	30,0
İşsizlik oranı	11,6	11,3	10,8	10,5	13,4	13,3
Tarım dışı işsizlik oranı	13,4	13,0	11,9	11,5	17,3	16,8
Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı	20,0	19,2	18,7	18,4	22,4	20,5

Tablodaki rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Kaynak: (www.tuik.gov.tr/Pre-Haber-Bultenleri.do?id=21570,21.06.2016).

Görüldüğü üzere, kadınlarda işsizlik oranı daha yüksek ve istihdam oranı erkeklere kıyasla daha azdır. İşgücüne katılım oranı kadınlarda daha azdır. Bu oranın artırılması gerekmekte ve kadınlarımızın da istihdama aktif katılımı sağlanmalıdır. Bu şekilde ülke ekonomisine katkı daha da artacaktır.

3.GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI VE ÇEŞİTLİ KURUMLARIN KADIN ÇİFTÇİLERE YÖNELİK ÇALIŞMALARI

Kırsal kesimde kadının iş gücüne katılım oranı, tarımda ücretsiz aile işçisi olarak çalışması nedeniyle yüksek olsa da Türkiye’de tarım istihdamındaki azalma, kadın istihdamının da giderek düşmesine yol açmaktadır. Tarımda çalışan kadınlar, tarım dışına çıktıklarında veya göç ettiklerinde iş gücüne katılmakta zorluk çekmektedirler. İş gücüne katılan kadınlar ise daha çok statüsü düşük, kalifiye olmayan işlerde güvenceden yoksun bir biçimde çalışmaktadır. Bu ise kadının çalışma ve toplum hayatının dışında kalmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle tarımda yer alan kadınların çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi hem sürdürülebilir tarım açısından hem de toplumsal cinsiyete dayalı kalkınma ilkeleri açısından önemlidir (Gülçubuk, 2015: 7).

Tarımsal faaliyetleri erkeklerin yürüttükleri düşünülerek öncelikle erkeklerin eğitilmesine önem verilmiş olmasına rağmen son yıllarda kırsalda kadın eğitime de verilen önem artmıştır. Tarımsal faaliyetlerin birçoğunda çalışmasına rağmen, kadınların eğitilmesi düşünülmemiş ya da kırsal alana götürülen yeniliklerin erkekler aracılığıyla kadınlara ulaştırılması fikri benimsendiğinden tarım teknolojisindeki yeniliklerin ancak eşler aracılığıyla kadınlara ulaşması sağlanmaya çalışılmıştır. Kadınların tarımsal üretimin içinde oldukları dikkate alındığında erkekler kadar kadınlara da tarımsal yayım hizmeti verilmesi de önemlidir. Erkekler vasıtasıyla kadınlara ulaşmanın çok güç olacağı günümüzde anlaşılmış ve hedef kitleye doğrudan ulaşma fikri kabul edildiğinden kadın çiftçilere yönelik eğitim ve yayım faaliyetleri yoğunlaştırılmıştır (Ermetin, 2015: 40).

Bakanlık tarafından 1 Ulusal 9 Bölgesel düzeyde yapılmış Kırsal Alanda Kadın Çalışmaları sonuçlarından yola çıkarak kamu kurum ve kuruluşu, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları katkıları ile Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı (2012-2016) hazırlanmıştır. Eylem planı; ulusal ve bölgesel çalışmalarda belirlenen sorunlara (yoksulluk, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, tarımsal üretim, girişimcilik, örgütlenme, istihdam, pazarlama, doğal kaynakların kullanımı ve korunması konularında) çözüm önerilerinin getirilmesi, kısa, orta ve uzun vadeli hedefler doğrultusunda uygulamaya aktarılması, iş gücüne katılan kadınların yarısının istihdam edildiği tarım sektörüne yeni açılımlar sağlaması, kırsal alanda kadının güçlendirilmesi, kapasitelerinin artırılması açısından önemli olacağı düşünülmektedir ([http://www. tarim. gov. tr/ Konular /Egitim- Ve-Yayim /Kırsal- Alanda- Kadın](http://www.tarim.gov.tr/Konular/Egitim-Ve-Yayim/Kırsal-Alanda-Kadin), 20.06.2016). Kadınların girişimcilik faaliyetlerinin artırılması, tarımsal üretimde bilgilerinin artırılması ve sorunlara çözüm önerileri getirilmesi istihdamı olumlu yönde etkileyecektir.

Kırsal alanda yaşayan kadınların sorunlarının çözümüne yönelik hazırlanan, Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı 2012-2016 tarımda çalışan kadınların sosyal güvenlik kapsamına alınması çalışmalarını da yürütmeyi amaçlamıştır. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği arasında imzalanan protokol ile ‚Kadın Çiftçi Eğitimleri‘ başlamıştır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği iş birliğiyle kadın çiftçilerin sosyal güvenliğine ilişkin eğitim ve bilinçlendirme programları düzenlenmiştir. Kadın Çiftçilere yönelik olarak ‚ Tarımsal Üretim Eğitim ve Yayım Çalışmaları ‘ ile tarımsal üretim sürecinin her aşamasında bulunan kadın çiftçilerin bilgi ve becerilerini artırarak

sürdürülebilir tarımsal faaliyetlerin yapılması ve kaliteli ürün artışının sağlanması amacıyla bağcılıktan hayvancılığa, meyvecilikten seracılığa, arıcılıktan ipek böcekçiliğine kadar birçok tarımsal konularda çeşitli yayım teknikleri kullanılarak, 81 ilde eğitimler verilmiştir. Kadın çiftçi eğitimi çalışmalarında 5 pilot ilde çeşitli eğitim konularında 185 eğitici eğitilmiş, toplam 771 kadın çiftçi eğitimden yararlanmış. Program 2014 yılında 81 ile yaygınlaştırılmış, 2015 yılında 81 ilde 8 bin 568 kadın çiftçi eğitimlerden faydalanmıştır. Tarımda Kadın Girişimciliğinin Güçlendirilmesi Programı ile kırsalda kadın girişimciliğinin özendirilmesi, desteklenmesi ve yatırım imkanlarının geliştirilmesi için kırsalda yaşayan girişimci özelliği taşıyan kadınlara Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) iş birliği ile uygulamalı girişimcilik eğitimleri verilmiştir ([http://aa.com.tr/tr/turkiye/bakanliktan - kadin -ciftcilere- pozitif-ayrimcilik /594024](http://aa.com.tr/tr/turkiye/bakanliktan-kadin-ciftcilere-pozitif-ayrimcilik/594024), 25 Haziran 2016'da erişildi). Bu eğitim faaliyetleriyle kırsal alanda kadın girişimcilik faaliyetleri özendirilmekte ve kırsal kalkınmaya destek olunmaktadır. Kadın çiftçiler daha farkındalık ve girişimcilik ruhuyla hareket etmektedirler. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nca başlatılan, Şekerbank'ın desteği, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ve Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)'un iş birliğiyle yürütülen "Tarımda Kadın Girişimciliğinin Güçlendirilmesi Programı" kapsamında 407 girişimci kadın çiftçiden 8 ilin birincisi ödül töreninde bir araya gelmiştir. Kırklareli, Gaziantep, Zonguldak, Muğla, Malatya, Balıkesir, Çankırı ve Konya'da gerçekleştirilen istihdama yönelik, sertifikalı, 10 gün süreli uygulamalı girişimcilik eğitimi sonrasında danışmanlar desteğiyle hazırlanan kırsal kalkınma odaklı projeler sunulmuştur ([http:// www. İstanbul ajansi. ist/ haber/ girisimci- kadin- ciftcilerin- projeleri- odullendirildi / 39084](http://www.istanbul.ajansi.ist/haber/girisimci-kadin-ciftcilerin-projeleri-odullendirildi/39084), 03.07.2016). Kadınların proje kapsamında yer almalarını sağlamak onların ekonomik ve toplumsal hayata daha aktif katılımına imkan tanımaktadır. Kırsal alanda girişimcilik faaliyetleri gelişerek kadınlarımızın ekonomiye katkısı artmaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kadın çiftçi eğitim programlarının kadın çiftçilerimiz için önemini vurgulamış ve kadın çiftçilerimizin yaşam kalitelerinin yükseleceği belirtilmiştir. Kadın-erkek, yaşlı-genç, engelli-engelsiz, kır ve kentte yaşayanların tümünün kalkınma modelinin merkezine konulmaması, herkesin kalkınmanın parçası yapılmaması ve eşitsizliğin giderilmemesi durumunda hedefe ulaşamayacağı belirtilmiştir. Kırdan kente göçün negatif etkisinin azaltılması için kırsalda yaşam kalitesini yükseltmek ve kente gitmeye ihtiyaç duyulmayacak modeller ortaya koymak gerektiği ve kırsaldaki kadının yaşamını kolaylaştırmak, toprağın verimini artırmak için

eğitimin önemi vurgulanmıştır. Bu eğitimin Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün en önemli projelerinden biri olarak gördükleri belirtilmiştir ([http://www.tzob.org.Tr /Bas% C4% B1n- Odas% C4% B1/ Haberler /ArtMID/ 470/](http://www.tzob.org.Tr/Bas%C4%B1n-Odas%C4%B1/Haberler/ArtMID/470/)

ArticleID /362 /Kad% C4 % B1n- 231ift 231i-, 10.07.2016). Görüldüğü üzere kadın çiftçi eğitim faaliyetlerinin önemi kavranarak birçok kurum tarafından desteklenmektedir.

Tablo 2.Kadın Çiftçilere Yönelik Verilen Çeşitli Eğitimlere Örnekler

Yer	Eğitimi Veren Kurum	Eğitimin Konusu	Eğitimin Amacı ve Hedefi
Samsun	Terme İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	evlerde oluşan kazalar, tarımda bilinçli zirai ilaç kullanımı, genel yetiştiricilik bilgileri, hastalık ve zararlılarla mücadele yöntemleri, hayvancılıkta salgın ve ihbarı zorunlu hastalıklar, genel hayvan yetiştiriciliği, bakım, besleme ve aşılama eğitimi	Kadın çiftçilere farkındalık yaratmak, doğru bilinen yanlışları düzeltmek amacıyla eğitimler düzenlenmiştir (http:// www. hurriyet. com. tr/ yemel- haberler/ samsun- haberleri /kadin- ciftcilere- egitim_294637/ , 11.07.2016).
Erzurum	Gıda Tarım ve Hayvancılık Erzurum İl Müdürlüğü	kadın çiftçilere ev ekonomisi, hayvan hastalıkları ve sağım teknikleri eğitimi	Belirlenen sorunlara (yoksulluk, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, tarımsal üretim, girişimcilik, örgütlenme, istihdam, pazarlama, doğal kaynakların kullanımı ve korunması konularında) çözüm önerilerinin getirilmesi, kısa, orta ve uzun vadeli hedefler doğrultusunda uygulamaya aktarılması, iş gücüne katılan kadınların yarısının istihdam edildiği tarım sektörüne yeni açılımlar sağlanması, kırsal alanda kadının güçlendirilmesi, kapasitelerinin artırılması hedeflenmektedir

			(http://www.gidahatti.com/kadin-ciftcilere-gida-muhafazave-hijyenik-sut-uretimiegitimi-47708 ,01.07.2016).
Aydın	Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	kırsal alanda yaşayan ve çiftçilikle uğraşan kadınları tarımsal ve toplumsal konularda eğitmek, farkındalık oluşturmak	Bu eğitimlerle, kadınlarımızın daha bilinçli ve bilgili hale gelmesi, yaptıkları üretime yönelik daha fazla bilgi sahibi olmalarıdır. Böylece üretimi arttırarak gelirlerini arttırmaları, refah düzeylerini yükseltmeleri, çocuklarını daha iyi yetiştirerek geleceğe hazırlamalarıdır. Üretmiş oldukları ürünleri ve el sanatlarını daha kolay ve daha iyi şartlarda pazarlamaları hedeflenmiştir (http://www.milliyet.com.tr/aydin-dakadin-ciftci-egitimleri-devam-aydin-yere-lhaber-1377580/ , 02.07.2016).

Yukarıdaki tabloya ek olarak; Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Türkiye Ziraat Odaları Birliği arasında ortaklaşa imzalanan "Kadın Çiftçi Eğitimi" programı kapsamında Mersinli kadın çiftçilere eğitimler verilmiştir. Kooperatifçilik, süs bitkileri yetiştiriciliği, girişimcilik, liderlik, iklim değişikliği, tarımsal yayım danışmanlık, çocukla iletişim ve olumlu davranış geliştirme, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet konularında bilgiler verilmiştir (<http://www.yeniufukerdemli.com/erdemli-haberleri/mersinli-kadin-ciftcilerin-egitimi-erdemlide-basladi-h757.html>, (01.07.2016).

Görüldüğü üzere kadın çiftçilerimize yönelik birçok eğitim faaliyeti düzenlenmekte ve onların olumlu yönde gelişmesine eğitim faaliyetleri katkı sağlamaktadır. Kırsal alanda kadın çiftçilerimizin niteliklerini arttırmak, onları daha kalifiye eleman haline getirmek için eğitim faaliyetleri çok önemlidir. Kadın çiftçilerimizin kapasitelerini geliştirmek ve daha kaliteli tarımsal üretimde bulunmak için de kadın çiftçilerimizi eğitmek önem arz etmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet, kişi hak ve

özgürlükleri, girişimcilik, çocuk yetiştirme konularında da eğitimler düzenlenmektedir. Kadın çiftçilerimizi bilinçlendirmek ve farkındalık oluşturmak tarımsal üretimde verimliliği ve kaliteyi sürekli kılmak için önemlidir.

4. ARAŞTIRMA

4.1.Araştırmanın Amacı

Araştırmada kadın çiftçilere verilen eğitimin çalışma yaşamı ve meslek algısı ile toplumsal ilişkilerin kurgulanması sürecine etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Eğitim yoluyla kırsal alanda kadınların davranış ve yaklaşımlarında değişim olup olmadığı araştırılmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıda yer alan araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Uygulanan eğitim programı çiftçi kadınların bilgi düzeyinde anlamlı bir farklılık oluşturmuş mudur?
2. Eğitim programı ile kadınların sosyo-ekonomik katılıma yönelik isteğinde güçlü bir değişim olmuş mudur?

4.2.Araştırmanın Önemi

Kadın çiftçilere verilen eğitimler; kadınların toplumdaki sosyal ve ekonomik konumunun gelişmesi ve daha da bilinçlenmeleri açısından önemlidir. Tarımsal üretimde etkinliğin ve verimliliğin sağlanması açısından da kadın çiftçilere verilen eğitim faaliyetleri büyük rol oynamaktadır. Kadın çiftçi eğitim faaliyetleriyle kadınların iş piyasası hakkında bilgi sahibi olmaları da sağlanmaktadır. Bu araştırmada kadın çiftçilere yönelik verilen eğitimlerin içeriği, amacı ve hedefi ortaya konulmuştur ve kadınların eğitim faaliyetleriyle hangi konularda bilgi sahibi oldukları incelenmiştir.

4.3.Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, betimsel ve deneysel yöntemin birlikte kullanıldığı karma modelde sürdürülmüştür. Katılımcıların programın güçlü yönleri ile sınırlılıklarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesinde betimsel yöntem tercih edilmiştir. Böylece araştırmada odak grup görüşmesi ve yapılandırılmış mülakat teknikleri aracılığıyla veriler derlenmiştir. Birçok kadın çiftçiye genel olarak toplumsal konulara ek olarak, girişimcilik, tarımsal üretimle ilgili konularda eğitimler verilmektedir. Kadınlara verilen eğitimler sosyoekonomik geri dönüşümü olan faaliyetlerdir. Bu çalışma, çiftçi kadınların psiko-sosyal ve mesleki gereksinimlerini belirleyerek, bu

gereksinimler doğrultusunda yapılandırılmış eğitim programının etkinliğini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Her biri 2 saatlik olan ve 2 gün devam eden eğitim programında aşağıdaki konuları içeren eğitim verilmiştir:

- İletişim ve kişisel gelişim
- Sağlık ve hijyen
- Aile ekonomisi
- Çalışma ve meslek
- Girişimcilik ve pazarlama

Eğitime katılan kadınlara eğitim öncesinde yapılandırılmış mülakat uygulanmıştır ve aynı mülakateğitimden2 ay sonra tekrarlanmıştır. yapılandırılmış mülakat formlarının ikinci bölümünde, bilgi muhafaza seviyesini ölçebilmek için araştırmacı tarafından geliştirilen bir bilgi testine yer verilmiştir.

4.4. Araştırmanın Örnekleme

Araştırma, Sakarya'nın Pamukova¹ İlçesinde tarımsal faaliyette bulunan 50 kadın ile gerçekleştirilmiştir. kadınlara ulaşılabilirlik açısından ilçe merkezi ve 8 ova köyünde yaşayan ve 20-50 yaş arasında tek faaliyeti tarımsal üretim olan kadınlarla ön görüşmeler yapılmıştır ve eğitim faaliyetine dahil edilmişlerdir. Örneklem oluşturulurken tarımsal faaliyette bulunan ve hiçbir eğitim programına katılmamış kadınlar seçilmiştir. Örneklem tekniği olarak, araştırmanın doğası gereği amaçlı örnekleme² yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklem türlerinde benzeşik (homojen) örnekleme³ metodu kullanılmıştır.

¹ Pamukova, ilçe merkezi ve köyleri itibariyle tarımsal üretimin yaygın olduğu bir ilçedir.

² Bu örneklemenin temeli, araştırmanın amaçları doğrultusunda bir evrenin temsilci bir örneği yerine, amaçlı olarak bir ya da birkaç alt kesimini örnek olarak almaktır. Başka bir deyişle amaçlı örnekleme, evrenin soruna en uygun bir kesimini gözlem konusu yapmak demektir (Sencer, 1989: 386).

³ Bu örnekleme yöntemi, evrenden araştırmanın problemi ile ilgili olarak benzeşik bir alt grubun, durumun seçilerek çalışmanın burada yapılmasını tanımlar (Büyüköztürk vd., 2010).

4.5. Araştırmanın Bulguları

4.5.1. Demografik Bulgular

Tablo 3.Katılımcıların Yaş ve Medeni Hali

Yaş	Sayı
18-20	2
21-25	5
26-30	18
31-35	10
36-40	5
41-45	4
46-50	6
Medeni hal	
Evli	37
Bekar	7
Nişanlı	3
Ayrılmış	1
Eşini kaybetmiş	2

Tablo 4.Katılımcıların Çocuk Sayısı ve Eğitim Durumu

	Sayı
Çocuk sayısı	
Yok	2
1	5
2	13
3	11
4	5
5	3
6	1
Eğitim	
Okur -yazar	5
İlkokul	21
Orta okul	7
lise	3
Öğrenci (açık lise)	3
Öğrenci (açık öğretim fakültesi)	1

Tablo 5.Katılımcıların Yerleşim Durumu

	Sayı
Yerleşim Yeri	
Köy	31
İlçe merkezi	19

Demografik bilgiler incelendiğinde yaş itibarıyla çoğunluğunun 26-30 yaş grubunda ve evli olduğu görülmektedir. Eğitim seviyesi itibarıyla de ilkokul seviyesi ön plana çıkmaktadır. 31 kadın köyde ve 19 kadın ise ilçede yaşamaktadır.

4.5.2. İletişim ve Kişisel Gelişim

Tablo 6. İletişim ve Kişisel Gelişim

	Eğitim öncesi			Eğitim sonrası		
	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
Kendimi ifade etmekte zorlanırım	15	25	10	10	15	25
Yeni insanlarla tanışmaktan çekinirim	10	20	20	8	18	24
İçeride kapanık bir yapım var	11	12	27	9	10	31
Değişiklikten korkarım	10	20	20	10	10	30

Tek başıma karar alamam	21	11	18	11	11	28
-------------------------	----	----	----	----	----	----

Yukarıdaki tabloda iletişim ve kişisel gelişimle ilgili olarak verilen eğitimden önce ve sonrasında katılımcılarla yapılan anket sonucunda elde edilen veriler yer almaktadır. Verilen eğitim sonucunda ,kendimi ifade etmekte zorlanıyorum`ifadesinde güçlü bir değişimin olduğu görülmektedir.

Yapmak istemediğim şeyleri insanlara söyleyemiyordum, istemesem de yapmak zorunda kalıyordum, hep zor durumda kalıyordum, hayır demek bu kadar kolaymış` (31 yaşında, evli, 2 çocuk sahibi olan Aynur).

Görüldüğü gibi verilen eğitim çiftçi kadınların bireysel gelişiminde önemli bir değişim sağlamıştır. Eğitim; kendini ifade etme, yeni insanlarla tanışma, dışa açık yapıya ulaşma, değişimin yönetimi ve karar alma süreçlerinde bağımsız hareket edebilme konularında etkili olmaktadır.

4.5.3. Sağlık ve Hijyen

Tablo 7.Tarımsal Faaliyette Sağlık ve Hijyen Bilgileri

	Eğitim Öncesi			Eğitim Sonrası		
	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
Sağlıklı beslenme ve yaşam biçimini uyguluyorum	5	15	30	27	3	20
Çevre koşullarından korunmak için koruyucu kullanıyorum	7	3	40	41	1	8
Koruyucu iş elbiselerim var	3	5	42	40	1	9

Çalıştığım yerlere hijyen sağlayıcı malzemeler mevcut	3	7	40	9	10	31
Belirli periyotlarla sağlık kontrolüne giderim	5	6	39	12	9	29

Kadınların sağlık ve hijyen konusunda bilgi düzeyleri ve uygulama biçimleri incelendiğinde eğitim sonrasında gözle görülür bir değişimin yaşandığı görülmektedir. Özellikle çalışma ortamında çevresel zorlayıcılardan korunma ve hijyen anlayışında belirgin bir değişim dikkat çekmektedir.

Çalışmaya giderken evdeki eski elbiselerimi kullanıyorum ancak, şimdi güneşten ve soğuktan koruyucu özelliği olan ayrı kıyafetler hazırladım. Özellikle ellerimi ve yüzümü korumak için koruyucu kremler kullanmanın ne kadar önemli olduğunu anladım` (35 yaşında, evli, 3 çocuk sahibi Ayşe). Eğitim sonunda belirli periyotlarda doktor kontrolüne gitme ve sağlıklı beslenme konusunda da olumlu değişime yol açtığı görülmektedir.

4.5.4. Aile Ekonomisi

Tablo 8. Aile Ekonomisi

	Eğitim Öncesi			Eğitim Sonrası		
	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
Aile bütçesine benimde katkı var	17	3	30	31	1	18
Aile içinde harcamalara birlikte karar veriyoruz	15	3	32	30	2	18
Kendime ait birikimim olmalı	2	-	48	20	-	30

Gelir ve harcamalarda benimde yönlendirmem olmalıdır	4	8	38	19	1	30
Bankada işlemleri yapabiliyorum	7	-	43	35	-	15

Kadınların tarımsal üretimde aktif olarak çalıştıkları ancak gelir elde etme ve özellikle geliri kullanma konusunda aktif olmadıkları bilinmektedir. Yapılan araştırma da bunu kanıtlamaktadır. Üretime doğrudan katkısı olmasına rağmen aile bütçesine katkısını önemsiz görmektedir. Ancak yapılan eğitim sonucunda kadınların bu düşüncesinin değiştiği görülmektedir. Kadınların gelirin elde edilmesi konusunda büyük katkısı olmasına rağmen harcama ve gelirin kullanımında sorumluk yüklenmediği görülmektedir. Eğitim sonrasında kendine ait birikim yapma ve banka işlemlerini yürütme konusunda da belirgin bir değişimin olduğu dikkat çekmektedir. *“Kendime ait birikim yapmak bana ayıp geliyordu, sanki bencillik yapmış olurum diye düşünüyordum, anladım ki hiç de öyle değilmiş benim de güvencemin olması gerekiyormuş. Param arttıkça güvenim de arttı”* (40 yaşında, evli, 4 çocuk sahibi, Asiye).

“Hiç bankaya gidip iş yapmamıştım, kızına para göndermeye bizzat kendim gittim” (51 yaşında, evli 2 çocuklu, Halime). Eğitim sonunda kadınların aile işi yanında ev içinde ürettiklerini de satarak gelir elde etme bilincine sahip oldukları dikkat çekmektedir.

4.5.5. Çalışma ve Meslek

Tablo 9. Çalışma ve Meslek

	Eğitim öncesi			Eğitim sonrası		
	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
Kendime çalışan kadın olarak görmüyorum	32	8	10	3	5	42
Aile işine yardımcı oluyorum	43	-	7	23	7	20

Ailenin işi olduğu için veya destek vermek için çalışıyorum	45	3	2	5	10	35
Çalışma benim için önemli ve öncelikli	12	8	30	31	9	10
Tarımsal üretim alanında kendimi geliştirmek istiyorum ve çabalıyorum	3	7	40	32	7	11

Eğitim öncesinde kadınların kendini çalışan olarak görmediği ancak eğitim sonucunda algıda bir değişimin olduğu görülmektedir. *“Kendimi çalışan olarak görmüyordum. Çalışan kadın denilince bir işte çalışanlar aklıma geliyordu. Benim yaptığım bahçede çalışmak. Her zamanki kendi işimiz”* (26, bekar, Elif). Kendini aile işine yardım eden olarak gören kadınlar, kendini tarımsal üretimin aktörü olarak görmemektedir. Çalışmanın temel faaliyet olarak değil de, ailenin işine yardımcı olmak amacıyla doğal bir faaliyet olarak görüldüğü ifade edilmiştir. Bu anlayış sonucunda da tarımsal üretim açısından bilgilendirme sürecinin dışında kalmışlardır. Ancak eğitim sonucunda bu algı ve anlayışın değiştiği görülmektedir. *“Zamanımın önemli bir kısmını tarlada çalışarak geçiriyorum. Böyle olunca neden ben çalışan olmayayım? Kendimi daha çok işe verdim ve televizyonda tarım programlarını izlemeye başladım. (31, evli, 1 çocuklu, Merve).*

4.5.6. Girişimcilik ve Pazarlama

Tablo 10. Girişimcilik ve Pazarlama

	Eğitim Öncesi			Eğitim Sonrası		
	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum

Ürünlerin üretiminde katkı sağlayıp satış erkeklerle aittir	31	3	16	20	3	27
Aile üretiminden bağımsız kendi üretimim olsun istiyorum	3	5	42	20	5	25
İşleri büyütmek için çalışmalıyım	5	5	40	20	2	28
Yeni ve ürün çeşitliliği için araştırma yapıyorum	6	8	36	19	11	20
Kendimi çiftçi olarak görüyorum	2	7	41	40	2	8

Kadınlara mesleki beceri kazandırarak bölgesel kalkınmaya katkı sağlamak önem taşımaktadır. Verilen eğitimler kadınların kişisel gelişimi yanında mesleki becerilerinin gelişimi açısından da önem taşımaktadır. Tarımda çalışan kadınların eğitim sonunda kendini ,çiftçi` olarak görmesi önemli bir sonuçtur. Çünkü kadınlar tarımın temel aktörleri olarak tarımsal üretimde yer almalarına rağmen kendini anlamlandırmada çiftçi tanımı yer almamaktadır.

5.Sonuç ve Öneriler

Genel olarak kadın çiftçi eğitimi çalışmalarında Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın, Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) 'nın faaliyetleri önem taşımaktadır. Araştırmada kadın çiftçilere verilen eğitimin çalışma

yaşamı ve meslek algısı ile toplumsal ilişkilerin kurgulanması sürecine etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Eğitim yoluyla kırsal alanda kadınların davranış ve yaklaşımlarında değişim olup olmadığı araştırılmıştır. Sonuçlara göre kadın çiftçilere verilen eğitimler kadınların bireysel gelişiminde önemli bir değişimi sağlamıştır. Eğitim; kendini ifade etme, yeni insanlarla tanışma, dışa açık yapıya ulaşma, değişimin yönetimi ve karar alma süreçlerinde bağımsız hareket edebilme konularında etkili olmaktadır. Ayrıca kadınların sağlık ve hijyen konusunda bilgi düzeyleri ve uygulama biçimleri incelendiğinde eğitim sonrasında gözle görülür bir değişimin yaşandığı görülmektedir. Özellikle çalışma ortamında çevresel zorlayıcılardan korunma ve hijyen anlayışında belirgin bir değişim dikkat çekmektedir. Eğitim sonunda belirli periyotlarda doktor kontrolüne gitme ve sağlıklı beslenme konusunda da olumlu değişime yol açtığı görülmektedir. Bunlara ek olarak kadınların tarımsal üretimde aktif olarak çalıştıkları ancak gelir elde etme ve özellikle geliri kullanma konusunda aktif olmadıkları bilinmektedir. Yapılan araştırma da bunu kanıtlamaktadır. Üretime doğrudan katkısı olmasına rağmen aile bütçesine katkısını önemsiz görmektedir. Ancak yapılan eğitim sonucunda kadınların bu düşüncesinin değiştiği görülmektedir. Kadınların gelirin elde edilmesi konusunda büyük katkısı olmasına rağmen harcama ve gelirin kullanımında sorumluk yüklenmediği görülmektedir. Eğitim sonrasında kendine ait birikim yapma ve banka işlemlerini yürütme konusunda belirgin bir değişimin olduğu dikkat çekmektedir. Eğitim sonunda kadınların aile işi yanında ev içinde ürettiklerini de satarak gelir elde etme bilincine sahip oldukları dikkat çekmektedir. Eğitim öncesinde kadınların kendini çalışan olarak görmediği ancak eğitim sonucunda algıda bir değişimin olduğu görülmektedir. Ayrıca eğitim sonucunda kendini aile işine yardım eden olarak gören kadınlar kendini tarımsal üretimin aktörü olarak görmemektedir. Çalışmanın temel faaliyet olarak değil de, ailenin işine yardımcı olmak amacıyla doğal bir faaliyet olarak görüldüğü ifade edilmiştir. Bu anlayış sonucunda da tarımsal üretim açısından bilgilenme sürecinin dışında kalmışlardır. Ancak eğitim sonucunda bu algı ve anlayışın değiştiği görülmektedir. Kadınlara mesleki beceri kazandırarak bölgesel kalkınmaya katkı sağlamak önem taşımaktadır. Verilen eğitimin kadınların kişisel gelişimi yanında mesleki becerilerinin gelişimi açısından da önem taşımaktadır. Tarımda çalışan kadınların eğitim sonunda kendini ,çiftçi` olarak görmesi önemli bir sonuçtur. Çünkü kadınlar tarımın temel aktörleri olarak tarımsal üretimde yer almalarına rağmen kendini anlamlandırmada çiftçi tanımı yer almamaktadır.

Sonuç itibariyle; kırsal alandaki kadınları güçlendirmek ekonomiye olumlu yönde etki etmekte ekonomide önemli rol oynamaktadır. Kadın çiftçilerinin eğitim faaliyetleriyle bilinçlenmelerini sağlamak tarımsal üretim açısından önem taşımaktadır. Kadın çiftçilere verilen eğitimler vizyonlarının gelişmesine, özgüvenlerinin artmasına, üretim ve aile yaşantıları hakkında daha çok bilgi sahibi olmalarına, toplum içinde daha da güçlenmelerine imkan sağlamaktadır. Kadın çiftçilere yönelik olarak farklı bölgelerde tarımsal üretim yanında kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliği, kişi hak ve özgürlükleri, çocukla iletişim, girişimcilik, liderlik ve sosyal güvenlik konularında da kapsamlı eğitimler verilmektedir. Kırsal alanda yaşayan kadın nüfusun niteliklerini arttırmak ve mesleki yönden yeni beceriler kazandırmak ve tarımsal üretim konusunda etkinliklerini arttırmak için de eğitim faaliyetleri önemlidir. Söz konusu eğitimler kadın çiftçilerin tarımsal üretimdeki faaliyetlerini iyileştirmekte ve daha kaliteli üretimle ekonomiye büyük katkı sağlamaktadırlar. Ayrıca çocuk eğitimi konusunda bilgi sahibi olmakta ve uygulamalı girişimcilik eğitimleri ve kooperatifçilik eğitimleriyle girişimcilik konusunda kendilerini daha çok geliştirmektedirler. Aynı zamanda kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda da fikir sahibi olan bir kadın olarak toplumdaki önemli konularını daha iyi kavramaktadırlar. Eğitim faaliyetleriyle kadın çiftçilerimizde farkındalık yaratılmakta ve aynı zamanda kırsal da kadın istihdamının daha da gelişmesine fırsat verilmektedir.

Kırsal alanda kadın çiftçilerimize yönelik eğitim faaliyetlerinin verilmesi onların daha bilinçlenmeleri ve toplumsal ve ekonomik hayatta daha aktif olarak yer almalarını sağlamaktadır. Yoksullukla etkin mücadele edebilmek, kadınların kişisel gelişimlerine katkı sağlamak, sorunları daha kolay çözebilmek açısından da eğitim faaliyetleri önemlidir. Örneğin; kooperatifçilik eğitimleriyle kadın çiftçilerimiz dayanışma, işbirliği konusunda bilinçlenmektedir. Kadın çiftçilerimizin girişimcilik ruhları gelişmekte, ekonomik ve toplumsal hayatta daha aktif rol almaları sağlanmaktadır. Kadın çiftçi eğitim çalışmalarıyla kadın çiftçilerimizin karar alma sürecine aktif olarak katılımları sağlanmakta ve kırsal alanda kadınlarımızın güçlenebilmesine destek olunmaktadır. Kadın çiftçi eğitimi çalışmaları genel olarak tarım sektöründe çalışanların kalifiyeli eleman haline gelmelerini sağlayarak onların belirli plan ve program dahilinde hareket etmelerine destek olmaktadır.

Kaynakça

Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, (6.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Dayıoğlu, M. ve Kırdar, M.G. (2010). Türkiye’de kadınların işgücüne katılımında belirleyici etkenler ve eğilimler. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Planlama Teşkilatı ve Dünya Bankası Refah ve Sosyal Politika Ana Çalışma Programı, Çalışma Raporu , Sayı:5.

Ermetin, A.Ü. (2015). Kırsal Kalkınmada Kadın ve "Kadın Çiftçiler Yarışıyor" Projesi Konya Örneği, TURKTOBB Dergisi, Sayı:16,ss:40-45.

Gülçubuk, B. (2015).Tarımdaki Kadınlar: Tohum’un Yaşatıcısı ve Çoğaltıcısı, TURKTOBB Dergisi, Sayı:16, ss:6-9.

Odabaşı, F. (2009).*Yoksullukla mücadelede istihdamın rolü.T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi*, Ankara.

Sencer, M. (1989).*Toplum Bilimlerinde Yöntem*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Şener, Ü. (2009). *Kadın Yoksulluğu*, TEPAV Değerlendirme Notu.

TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu. (2013). Her Alandaki Kadın İstihdamının Arttırılması ve Çözüm Önerileri Komisyonu Raporu. Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Yayınları, No:12, Ankara.https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/komisyon_raporu_2014(Erişim tarihi:07.08.2016).

16 Milyon Kadın Çiftçi, Türkiye’de Bulunan 25 Milyon Çiftçinin Yüzde 65’ini Kadınlar Oluşturuyor (?).<http://www.yaban.tv.com/haber/243-16-milyon-kadin-ciftci> (Erişim tarihi: 03.07.2016).

Türkiye İstatistik Kurumu (?). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21570>, (Erişim tarihi:21.06.2016) .

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü (Kasım 2016). Ulusal İstihdam Stratejisi (2014–2023) Eylem Planları (2014–2016).www.uis.gov.tr/.../ozel_politika_gerektiren_gruplarin_istihdaminin_artirilmasi.docx,(Erişim tarihi: 20.06.2016).

T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (?) Kadın çiftçiler tarımsal üretim ve yayım çalışmaları, <http://www.tarim.gov.tr/Konular/Egitim-Ve-Yayim/Kirsal-Alanda-Kadin>, (Erişim tarihi:20.06.2016).

<http://aa.com.tr/tr/turkiye/bakanliktan-kadin-ciftcilere-pozitif>

ayrimcilik / 594024,(Erişim tarihi: 25.06.2016).

Girişimci kadın çiftçilerin projeleri ödüllendirildi (15 Ekim 2015).[http:// www. İstanbul ajansi. ist/ haber/ girisimci- kadin- ciftcilerin- projeleri- odullendirildi / 39084](http://www.İstanbul.ajansi.ist/haber/girisimci-kadin-ciftcilerin-projeleri-odullendirildi/39084),(Erişim tarihi:03.07.2016).

Türkiye Ziraat Odaları Birliği (?).[http://www. tzob. org. Tr /Bas% C4% B1n- Odas% C4% B1/ Haberler /ArtMID/ 470/ ArticleID /362 /Kad% C4 % B1n- 231ift 231i-](http://www.tzob.org.Tr/Bas%C4%B1n-Odas%C4%B1/Haberler/ArtMID/470/ArticleID/362/Kad%C4%B1n-231ift231i-),(Erişim tarihi: 10.07. 2016).

[http://www.gidahatti.com/kadin-ciftcilere-gida-muhafaza-ve- hijyenik-sut-uretimi-egitimi-47708](http://www.gidahatti.com/kadin-ciftcilere-gida-muhafaza-ve-hijyenik-sut-uretimi-egitimi-47708), (Erişim tarihi:01.07.2016).

[http://www.yeniufukerdemli.com/erdemli-haberleri/mersinli- kadin- ciftcilerin- egitimi-erdemlide-basladi-h757.html](http://www.yeniufukerdemli.com/erdemli-haberleri/mersinli-kadin-ciftcilerin-egitimi-erdemlide-basladi-h757.html), (Erişim tarihi:01.07.2016).

[http://www. milliyet. com. Tr /aydin- da- kadin-ciftci- egitimleri- devam -aydin- yere lhaber- 1377580/](http://www.milliyet.com.Tr/aydin-da-kadin-ciftci-egitimleri-devam-aydin-yere-lhaber-1377580/),(Erişim tarihi:02.07.2016). [http:// www. hurriyet. com. tr/ yemel- haberler/ samsun- haberleri /kadin- ciftcilere- egitim_294637/](http://www.hurriyet.com.tr/yemel-haberler/samsun-haberleri/kadin-ciftcilere-egitim_294637/), (Erişim tarihi:11.07. 2016). [http://hayvancilik akademisi. com/ guncel /kadin -ciftci -egitimi - tarim -icin- cok-onemli/](http://hayvancilikakademisi.com/guncel/kadin-ciftci-egitimi-tarim-icin-cok-onemli/), (Erişim tarihi: 03 .07. 2016).